

VILÁGJÁRVÁNYOK TÖRTÉNETE

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete röviden ismerteti az elmúlt évek járványait, társadalmi hatásait, kitekintéssel a Covid-19 prognosztizált következményeire.

Az influenzavírus

Az influenzavírus felszínén két vírusspecifikus fehérje van, a hemagglutinin (H) és a neuraminidáz (N). A (H) a gazdasejtbe (állat vagy ember) való tapadásban játszik szerepet, a (N) a gazdasejtbe (állat vagy ember) való bejutást, majd ha a sejt elhalt, akkor az onnan való kiszabadulást segíti elő. A 19. században az emberek között fertőző elsődleges influenzavírus a H1 család tagja volt.

A "SPANYOLNÁTHA"

Az 1918-ban kialakult „spanyolnáthat” H1N1 vírus okozta, amely közvetlenül alakult át madárinfluenzából emberi influenzává, s a **Föld akkori lakosságának egyharmadát fertőzte meg**. Az esetek többsége enyhe lefolyású volt, de sokaknál alakult ki egy később súlyos állapottal járó fertőzés mélyen a tüdőben, s végül a **járvány több, mint 50 millió ember halálát okozta világszerte**.

Ezután globális tekintetben a **huszadik század leghosszabb járványmentes időszaka következett 1918 és 1945 között**.

SARS

A 21. századnak, a globalizáció korának első gyorsan terjedő járványa a SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome - Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma) volt. Nem követelt nagyszámú áldozatot, de **addig nem tapasztalt félelmet okozott a társadalmakban**. A SARS járvány robbanásveszélyes erőt mutatott és a járvány kialakulásától való félelem negatív hatással volt a nemzetközi kereskedelemre, a turizmusra és a tőzsdékre. De visszatekintve elmondhatjuk, hogy nem lett világjárvány.

Az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB) 2019 októberében publikált visszatekintő [elemzésében](#) leírja, hogy a járvány 2002 novemberében tört ki Kínában, majd 26 országban okozott fertőzést, 8500 megbetegedést okozott és 912 beteg halt meg (a halálozási arány 11 százalékos volt).

Ázsiában a járvány jelentős átmeneti gazdasági veszteségeket okozott, részben az emberek viselkedésbeli változásai miatt. Több millióan féltek attól, hogy megfertőződnek és akár meg is halhatnak a járványban.

- A 19. században az emberek között fertőző elsődleges influenzavírus a H1 család tagja volt.
- A „spanyolnáthat” H1N1 vírus okozta, amely közvetlenül alakult át madárinfluenzából emberi influenzává.
- A 21. század első, gyorsan terjedő járványa a SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome - Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma) volt.
- A SARS járvány esetében az információk hiánya kulcsfontosságú volt abban, hogy a járvány jelentős gazdasági károkat okozott Ázsiában
- Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2009. július 11-én nyilvánította világméretű járványnak (pandémiának) a H1N1-fertőzést.
- Pandémia esetén a járvány több földrészre is kiterjed és rövid idő alatt nagymértékben megemelkedik a fertőzöttek száma.
- A zoonózisfertőzés olyan fertőzés vagy betegség, amely állatok és emberek között közvetlen vagy közvetlen módon vihető át.

A legjelentősebb gazdasági veszteségeket Kína, Hong Kong, Szingapúr és Tajvan szenvedte el.

A járvány ideje alatt elsősorban ezekben az országokban drámai módon esett vissza a turizmus, a gazdasági veszteség összesen mintegy 13 milliárd dollár volt. A gazdasági hanyatlás 2003 harmadik negyedévére állt meg. A gazdasági hatások szektoronként eltérőek voltak, leginkább az idegenforgalmat, a szabadidős tevékenységeket és a közlekedést érintette. **A veszteség 8,5 milliárd dollár volt Kínában, 1,4 milliárd dollár Malajziában és 1,3 milliárd dollár Hongkongban.** Egyedül Pekingben – becslések szerint – 1,4 milliárd dollárt tett ki a turisztikai szektor vesztesége. Ez a SARS vírussal fertőzöttek kezelésére költött tényleges orvosi költségek 300-szorosa.

A tanulmányban az alábbi intézkedésekre tesznek javaslatot a későbbi járványok negatív gazdasági hatásának csökkentése érdekében:

- Anyagi támogatás az állatról emberre terjedő fertőző betegségek **jelzőrendszerének** kialakításához.
- A gazdasági veszteségek minimalizálása érdekében azokban az országokban, ahol az **idegenforgalmi ágazat** a jelentős bevételt generál olyan politikák kidolgozása, amelyek minimalizálják a járványok ezen ágazatra gyakorolt hatását. A kutatások szerint a SARS gazdasági hatásai nem voltak szükségszerűek, sem meggátolhatatlanok.
- **Pontos és naprakész jelentések** szükségese egy adott járványról. A SARS - járvány idején az információk, vagy inkább annak hiánya, kulcsfontosságú volt abban, hogy a járvány ilyen gazdasági károkat okozott.

Az Egyesült Államok létrehozott egy végrehajtó bizottságot ([Congressional-Executive Commission on China](#)), amely azt vizsgálta, hogy milyen módon sérült a sajtó szabadsága a járvány idején. A Kínai Népköztársaság kormánya akadályozta, korlátozta a SARS járványról szóló közérdekű hírek és vélemények közzétételét. Még a hongkongi halálesetek bekövetkezése után is azt állították, hogy mindent ellenőrzésük alatt tartanak. A tények

elhallgatása hozzájárult a járvány elterjedéséhez.

H1N1

2008-ban az Egyesült Államokból indulva gazdasági válság söpört végig a világon, így a következő évben megjelenő influenzajárvány gazdasági és társadalmi hatása beleolvadt a már jelenlévő válságba.

2009 márciusában egy új típusú sertésinfluenzáról számoltak be Kalifornia és Texas államokban. A genetikai elemzések már arra utaltak, hogy a vírus január óta keringett az emberek között. Az influenza A-vírus H1N1-szubtípusa emberi megbetegedéseket okozott Mexikóban, ahonnan április 27-én 900 feltételezett esetet jelentettek be. Az új típusú influenzavírus itt először terhes nőknél és egészséges fiatal embereknél okozott halálos kimenetelű tüdőgyulladást. A járványnak világszerte – laboratóriumi tesztek által igazoltan – mintegy **18 ezer** ember esett áldozatul (összehasonlításképpen: a szezonális influenza áldozatainak száma évente mintegy félmillió körül van). **A járvány három hónap alatt a Föld minden régiójában elterjedt.** Bár a mortalitási arány alapján az új H1N1-fertőzések nem voltak súlyosabbak a szezonális influenzajárványoknál, a gyors és globális terjedés miatt az Egészségügyi Világszervezet ([WHO](#)) **2009. július 11-én világméretű járványnak (pandémiának) nyilvánította a H1N1-fertőzést.** A WHO ebben az évben változtatta meg a szervezet által korábban kiadott járványügyre vonatkozó ajánlását. **A „pandémia” bejelentéséhez nem a betegség valódi kockázatát, hanem a megbetegedettek számát vették alapul:** pandémia esetén a járvány több földrészre is kiterjed, és viszonylag rövid idő alatt nagymértékben megemelkedik a fertőzöttek száma (a görög pandemos szó azt jelenti, az egész népesség).

A H1N1-influenza világjárvánnyá nyilvánításával az Egészségügyi Világszervezet több országot készítetett járványtervek bevezetésére és a H1N1-influenza elleni vakcinák beszerzésére. Amikor a **WHO hivatalosan is világjárvánnyá minősítette a sertésinfluenzát, egyi-**

dejűleg a gyógyszeripar felé jelezte, hogy tegyenek gyakorlati lépéseket, és a nagy gyógyszergyártó cégek hozzáálltak a védővakcina gyártásához. Később azonban felmerült a gyanú, hogy a tömeges oltás a nagy gyógyszergyártók érdekét, bevételeik növelését szolgálta. Az Európa Tanács tagállamai 2010 januárjában vizsgálatot indítottak a gyógyszergyártó cégek és a globális H1N1-influenza kampány kapcsolatáról, különös tekintettel a gyógyszeripar WHO-ra gyakorolt befolyásának a mértékét illetően. A WHO-t többször is bírálták, mert a járványügyi eljárást beárnyékolta az eljárás titkosítása és az egyes tagoknál felmerült az összeférhetlenség. Az Európa Tanács megkérdőjelezte a pandémiával kapcsolatos döntések indokoltságát, és további kétségek merültek fel, amikor kiderült, hogy az Egészségügyi Világszervezet sürgősségi bizottságának 15 tanácsadójának közül öten kaptak támogatást a gyógyszeripartól, többek között influenza-oltóanyag kutatásra szakosodott cégektől. Az Európa Tanács határozatához (Resolution [1749 \(2010\)](#) Final version) kapcsolódó jelentés szerint megerősödött a gyanú a gyógyszeripari lobbierőteljes befolyásáról. A [jelentésben](#) megállapították, hogy a WHO eltúlzott döntései aláásták a nemzetközi szervezetbe vetett bizalmat.

A WHO elnöke, Margaret Chan 2010. augusztus 10-én bejelentette, hogy a járvány hivatalosan véget ért és egyben cáfolta a vádak, melyek szerint a szervezet túlreagálta a járványt és túlzó intézkedéseket hozott. A szervezet az összefoglaló [jelentését](#) 2011-ben publikálta a járvánnyal és a WHO szerepével kapcsolatban.

Az Európai Parlament 2011 március 8-án elfogadott állásfoglalásában ([2010/2153\(INI\)](#)) – az európai járványügyi kutatások és együttműködés megerősítése mellett – felhívta a WHO-t, hogy vizsgálja felül a „pandémia” fogalmának meghatározását, figyelembe véve nem csak földrajzi elterjedést, hanem súlyosságot is.

MERS

Több bizonyíték szerint az egypúpú teve volt a közel-keleti légúti koronavírus (Middle East

Respiratory Syndrome: MERS-CoV), a MERS-koronavírus egyik gazdafaja. A tevéktől származó zoonózisfertőzések (olyan betegség vagy fertőzés, amely állatok és emberek között közvetlenül vagy közvetett módon vihető át) fontos epidemiológiai szereppel bírnak a Közel-Keleten. Avírus először 2012 szeptemberében Szaúd-Arábiában jelent meg és a WHO adatai szerint 2020 január végéig összesen 2519 laboratóriumban diagnosztizált esetet jelentettek. Az esetek többségét a közel-keleti térségből, ezen belül Szaúd-Arábiából (2121 beteg) jelentették. Dél-Koreát 2015-ben érte el a járvány, ami 2 hónapig tartott, és a kormány 16 993 személyt helyezett karanténba, 14 napra.

Egy 2018-ban, a Korean Journal Internal Medicine folyóiratban publikált, a járvány tanulságait összefoglaló [tanulmányban](#) leírt tanulságokat (például a korai felismerés és izolálás kritikus jelentőségét), Korea kormánya megfogadta és felhasználta a 2020-as járványban is. Ezért is tudnak kis megbetegedési eset-számot felmutatni.

COVID-19

A járvány, ami megváltoztatja a világot

A WHO által 2020. február 11-én Covid-19-ként elnevezett betegséget egy új típusú koronavírus, a SARS-CoV-2 okozza, amelyet 2019 decemberében Kínában azonosítottak először.

A világjárvány azóta több mint két millió embert fertőzött meg (ld. [Infojegyzet 2020/21](#)), a szám napról napra emelkedik és világgazdasági hatása egyes vélemények szerint a nagy gazdasági válsághoz lesz hasonló.

A COVID-19 példa nélküli világjárvány, amely felhívja a figyelmet arra, hogy mennyire függünk egymástól és mennyire sérülékenyek vagyunk a globalizált világban. **A nemzetközi szervezetek, kutatóintézetek, szakmai műhelyek számtalan jövőre vonatkozó tanulmányt publikálnak azóta, hogy a járvány világméretű lett.**

Ezekben megpróbálják felmérni a válság társadalmi és gazdasági hatásait és próbálnak kiutat mutatni a jelenlegi helyzetből.

A [G20](#)-ak 2020. április 7-iki [nyilatkozatukban](#), elkötelezték magukat, hogy több nemzetközi szervezet együttműködésével mindent megtesznek az emberek munkahelyének és jövedelmének, a pénzügyi stabilitásnak a megőrzéséért és a gazdasági növekedés fellendítéséért.

A [WTO](#) főigazgatója és a [WHO](#) főigazgatója 2020. április 20-án kiadott közös [nyilatkozatában](#) felszólítja a kormányokat, hogy hozzák meg azokat a politikai intézkedéseket, amelyek tovább segíthetik országaik víruskutatásait és amelyek elősegíthetik az eredmények gyors elterjesztését. Biztosítsák a technológiákhoz való egyenlő hozzáférést az országok között is. Az ilyen intézkedések magukban foglalják a célzott beruházásokat, a klinikai teszteredményekhez való nyílt hozzáférés biztosítását, a vonatkozó szellemi tulajdonjogok megosztását, a gyártási kapacitások növelését, a nyílt és átlátható közbeszerzési tendereket, az ehhez kapcsolódó egészségügyi technológiák vámtarifáinak eltörlését, valamint olyan, a kereskedelmet megkönnyítő intézkedéseket, amelyek költségcsökkentőek és megakadályozzák a késedelmes szállításokat.

Az Nemzetközi Valutalap ([IMF](#)) 2020. április 20-án fogadta el cselekvési [tervét](#), mely szerint például:

- Megduplázza a vészhelyzeti és gyors elbírálással folyósítható támogatási kapacitását, hogy kielégítse a körülbelül 100 milliárd dollárosra várt hiteligenyt.
- Felfüggesztik a legszegényebb országokkal a hivatalos kétoldalú adósság-visszafizetési szerződéseket 2020 végéig. Ez mintegy 12 milliárd dollár a leginkább rászoruló államoknak. Egy új rövid távú likviditási keretet is létrehoznak, amely segítheti az országokat a gazdasági stabilitás és a gazdaságba vetett bizalom megerősítésében.

zetési szerződéseket 2020 végéig. Ez mintegy 12 milliárd dollár a leginkább rászoruló államoknak. Egy új rövid távú likviditási keretet is létrehoznak, amely segítheti az országokat a gazdasági stabilitás és a gazdaságba vetett bizalom megerősítésében.

Az [ENSZ](#) főtitkára 2020. április 23-án [videoüzenetben](#) hívta fel a figyelmet arra, hogy a járvány okozta válság könnyen válhat emberi jogi válsággá. A főtitkár elfogadhatatlannak tartja az erősödő gyűlöletbeszédet, a populizmust és a nacionalizmust, amelyek miatt sérülhetnek az emberi jogok. A járványügyi intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk a civil szférát és a sajtószabadságot jobban, mint bármikor. **A kormányok által adható legjobb válasz az, amely arányosan reagál a közvetlen fenyegetésekre, miközben védi az emberi jogokat és a jogállamiságot.**

Az Európa Tanács ([COE](#)) 2020. április 22-iki [nyilatkozatában](#) rámutat, hogy a járvány okozta kihívás az élet számos területén példa nélküli a szervezet megalakulása óta. De ez a helyzet még inkább felhívja a **figyelmet az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság alapvető értékei iránti elkötelezettségre**, amit az Európa Tanács alapokmánya és az Emberi Jogok Európai Egyezménye is kifejez.

Az Európai Bizottság ([EC](#)) elkészített egy [ütemtervet](#), amelyben a járvány visszaszorítása utáni legfontosabb intézkedéseket veszi számba. A Tanács és a Bizottság elnöke olyan megoldást keres, ami nem növeli a tagállamok közötti szakadékot. Az intézkedések nem fokozhatják a meglévő különbségeket. **Fontos, hogy unióként erősödve léphessünk túl a recesszió.**

Források:

- A H1N1-től a H1N1-ig – [medicalonline.hu, 2009. november 5.](#)
- The Case Against Waging ‘War’ on the Coronavirus - [The Atlantic](#), 2020, március 31
- Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ - [Covid-19](#) járvány
- The EBRD and the coronavirus pandemic - [EBRD.com](#)

Készítette: Lukács Gabriella
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486